This Article is written by
Vishnu Bhatia
from book "Sindhyat Jo Upasak"
compiled by Rukmani Chainani
published in year 2002

اُتم، اڏول آدرشن جو روشن منار

- وشنو ڀاٽيا

اي. جي. اُتم کي ساهتڪ يوگدان لاءِ پريہ درشني اڪادمي هن سال اوارڊ ڏنو آهي. پر اُتم جو فقط ساهتيڪ يوگدان ئي ڪونهي. ترقي پسند ڌارا ۽ سنڌي تحرڪ جو هو باني رهيو آهي. آدرشن تي اڏول رهندي، هيل تائين ڪيس جيڪي انعام مليا آهن، اُن جي رقم پاڻ مٿان خرچ بدران هن ان رقم مان پنهنجي طرفان نون ليکڪن کي انعام ڏنا آهن. پنهنجي بئنڪ بئلينس کي ڪونہ وڌايو آهي. پنهنجي آدرشن، اُصولن ۽ سڌانت تي ايترو پڪو پختو آهي جو ڪيترا مٿس ڪنٽرپنٽي هئڻ جو بہ الزام ڌريندا آهن. ڪيس پئسي جو موہ هجي ها تہ سچيوالي جي نوڪريءَ کي لت نہ هڻي ها تہ هيل تائين نوڪري ڪندي چند لک جمع ڪندي پنهنجي پيڙهيءَ جو توڙو ٺاهي وڃي ها، پر هن کي سنڌي تحرڪ پياري هئي، اُن لاءِ هن پنهنجيي عهدي جو تياڳ ڪيو. ڪنسٽرڪشن جي ڌنڌي ۾ گهڙيو، اُتي بہ پئسا نہ ٺاهيائين، نہ ئي هيل تائين وٽس پنهنجو بنگلو ۽ ڪار ضرور هجي ها. سنڌي ساهت ۾ ترقي پسند ڌارا کي زور وٺائڻ ۾ اُتم جو امٽ يوگدان رهيو آهي. ڪو وقت هو جو سنڌي جو هر ليکڪ يا ڪوي نئين دنيا ۾ رچنا ڇپائڻ ۾ فخر محسوس ڪندو هو. ترقي پسند ليکڪ سڏائڻ ان دوُر جو فئشن هو. پوءِ جڳت آڏواڻيءَ جي اڳوانيءَ ۾ ليکڪن جي هڪ جماعت اُڀري، نظرياتي ڪشمڪش ڪتاب لکي ترقي

يُڳ، ساريڪا جا سنڌو ديش جي آزاديءَ لاءِ آنڪن ۾ ايديٽنگ ۾ لڪل دور ۾ اُتم جو ئِي هٿ رهيو هو. ساهتيڪ جيون جِي شروعات هنديءَ ۾ لکڻ سان ڪئي هئي. اُتم ئِي مون ۾ ماترڀاشا جو شعور پيريو ۽ سنڌيءَ ۾ [illegible] لاءِ اُتساهت ڪيو. ڪهاڻِي لکڻ جي ڏس ۾ وقت ۾ [illegible] هو مونکي صلاحون ڏيندو هو. اِن ڪري مان ڪيس پنهنجو ڪٿا گُرو ڪري مڃيندو آهيان. آدرش، اُصولن ۽ سڌائن تي اَڏول اُتم روشن منار جيان آهي، جنهن مان ڪيترن ليکڪن ۽ ليکڪائن پريرڻا حاصل ڪئِي آهي. هو سنڌي تحريڪ، ترقِي پسند ڌارا ۽ سنڌو ديش جي تحرڪ جي هلندڙ چلندڙ ۽ زنده انسائيڪلوپيڊيا آهي، بنا سمجهوتي جي اَڏول آهي.

(آڪٽوبر ۱۹۹۱ع جي ’هندستان‘ اخبار تان کنيل)

پسند دؤر کي جاٽي ٻجهي رد ڪرڻ جي اسقل ڪوشش
ويئي. اڳتي انهن ليکڪن جي جماعت ٽڙي پکڙجي
ويئي. انهن مان الڳ الڳ ليکڪن، الڳ الڳ وقتن تي
اُتم کان لکت ۾ معافيون به ورتيون. نئين دنيا سنڌيءَ
پهرين مخزن هئي جنهن ليکڪن کي اجورو ڏيڻ
روايت شروع ڪئي. 'نئين دنيا' جي بند ٿيڻ سان
اها روايت ختم ٿي ويئي. 'نئين دنيا' اُتم جو ون مئن
ٿو هو. مئٽر جي چونڊ، پريس وارن پنيان ڏڪا کائڻ،
پروف جاچڻ، ائڊريسون لکي پوسٽ ڪرڻ وغيره. نئين دنيا
ٿو سنڌي ساهت ۾ اتهاسڪ رول رهيو آهي. سڀ ڪم
اُتم اڪيلي سر ڪندو هو. سنڌي ساهتيہ سميلن کي جدا
جدا هنڌن تي سڏائڻ ۾ هن ڏينهن رات هڪ ڪيو. اُن
الڳہ سان وستار لکي سگهجي ٿو. اُن بعد هفتيوار 'سنڌو
دارا' ۽ روزاني 'سنڌو سماچار' اخبار لاءِ ڏينهن ۾ ٢٤
ڪلاڪن مان ٢٠ ڪلاڪ ڪم ڪرڻ، هڪ هڪ دوست ڪيس
ڇڏيندو ويو. سنڌو سماچار اخبار بند ٿيڻ ڪانپوءِ به اُتم
همت ڪونہ هاري. ٽئگور جي گيت 'ايڪلا چلو ري' جي
سڌانت تي عمل ڪيائين. هن 'سنڌو سنسار' اخبار پنهنجي
وسيلن جي آڌار تي ڪڍڻ شروع ڪئي. هن قرض چڪائڻ
لاءِ پنهنجو فلئٽ وڪيو پر ڪنهن جي اڳيان هٿ نہ
ڦهلايائين. سنڌس به ڪتاب مشهور آهن، 'سوويت سرڳ'
۽ 'نئون چين'. هو روس مان تيرٿ ياترا ڪري آيو آهي.
اُتم نئين يُگہ، نئين سورج جي اُڀرڻ لاءِ آشاوادي آهي.
سنڌو ديش آزاد ٿيندو، اُهو به اُتم جو سپنو آهي. ڏرم